

درس خارج فقه مضرت آیت الله مسینی بوشهری (دامت برکاته)

موضوع کلی: فصل فی غسل الجنابة

تاریخ: ۱ دی ۱۳۹۹

موضوع جزئی: موجبات جنابت - جماع

مصادف با: ۶ جمادی اول ۱۴۴۲

سال تحصیلی: ۱۴۰۰-۱۳۹۹

جلسه: ۵۰

«الحمد لله رب العالمین و صلی الله علی محمد وآله الطاهیرین و اللعن علی اعدائهم اجمعین»

خلاصه جلسه گذشته

سخن در این بود که جماعی که موجب جنابت و وجوب غسل می شود، اعم از دخول در قُبُل و دُبُر است یا فقط جماعی که در قُبُل باشد، موجب جنابت می شود؟ عرض شد که در این رابطه دو قول وجود دارد؛ قول اول، این است که در تحقق جنابت و وجوب غسل به وسیله جماع، بین ادخال در قُبُل و ادخال در دُبُر تفاوتی نیست و از هر دو راه، جنابت محقق می شود. مرحوم سید (ره) این قول را پذیرفته است. قول دوم، این است که جنابت و وجوب غسل فقط از راه دخول در قُبُل محقق می شود. مرحوم صاحب حدائق (ره) این قول را پذیرفته است. به روایاتی که قائلین این دو قول، برای مدعای خود به آنها استناد کرده اند در جلسات گذشته اشاره شد.

اخباری که بر وجوب غسل، به صرف دخول در دُبُر زن [و بدون انزال] به آنها استناد شده است، مثل اخباری است که به آنها بر عدم وجوب غسل استناد شده است و هر دو دسته این روایات از حیث سند یا دلالت ضعیفند و قابل استناد نیستند، یعنی هم، آن روایاتی که می گویند که غسل، به صرف دخول در دُبُر واجب می شود و هم، روایاتی که بر عدم وجوب غسل با دخول در دُبُر دلالت دارند، سنداً یا دلالتاً ضعیفند و اجماعی که نسبت به روایات دال بر حصول جنابت با دخول در اعم از قُبُل و دُبُر به آن استناد شد نیز چون اجماع منقول است، قابل اعتماد نیست.

بنابراین، صحیح این است که گفته شود که دلیل وجوب غسل از طریق دخول در دُبُر زن، اطلاق کتاب و سنت است. از اطلاق آیه شریفه: «...أَوْ لَامَسْتُمُ النِّسَاءَ فَلَمْ تَجِدُوا مَاءً فَتَيَمَّمُوا صَعِيداً طَيِّباً...»^۱، استفاده می شود که ملامت یک معنای عامی دارد و همان گونه که بر وطی در قُبُل صدق می کند، بر وطی در دُبُر نیز صدق می کند. اما تفسیر صحیح ابی مریم [عَنْ أَبِي مَرْيَمَ] قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي جَعْفَرٍ (ع): مَا تَقُولُ فِي الرَّجُلِ يَتَوَضَّأُ ثُمَّ يَدْخُلُ جَارِيَتَهُ فَيَأْخُذُ بِيَدِهَا حَتَّى يَنْتَهِيَ إِلَى الْمَسْجِدِ، فَإِنَّ مِنْ عِنْدَنَا يَزْعُمُونَ أَنَّهَا الْمُلَامَسَةُ؟ فَقَالَ: «لَا وَاللَّهِ مَا بِذَلِكَ بَأْسٌ وَرَبَّمَا فَعَلْتُهُ وَمَا يُعْنِي بِهَذَا "أَوْ لَامَسْتُمُ النِّسَاءَ" إِلَّا الْمَوَاقَعَةُ فِي الْفَرْجِ»^۲. به اینکه ملامت فقط دخول در فرج است، پس تحقق جنابت از راه دخول، منحصر به دخول در فرج زن است، صحیح نیست چون از روایت مذکور، استفاده نمی شود که وطی در دُبُر موجب جنابت نمی شود زیرا لفظ فرج که در این روایت آمده است، جامع بین قُبُل و دُبُر است، بلکه بر ذکر نیز اطلاق می شود، کما اینکه از تعبیر «وَالَّذِينَ هُمْ لِفُرُوجِهِمْ حَافِظُونَ* إِلَّا عَلَى أَزْوَاجِهِمْ...»^۳ استفاده می شود که منظور از لفظ

۱. «المائدة»: ۶.

۲. شیخ حر عاملی، وسائل الشیعة، ج ۱، کتاب الطهارة، ابواب نواقض الوضوء، باب ۹، ص ۲۷۱، ح ۴.

۳. «المؤمنون»: ۵ و ۶.

«فروجهم»، ذکر است. بنابراین، فرج اختصاص به قبل ندارد، بلکه شامل دُبر و ذکر نیز می‌شود، حتی گاهی کلمه فرج بر خصوص دُبر اطلاق می‌شود، کما اینکه این مطلب از موثقه سماعه استفاده می‌شود؛

عَنْ سَمَاعَةَ قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ (ع) عَنِ الرَّجُلِ يَمَسُّ ذَكَرَهُ أَوْ فَرْجَهُ أَوْ أَسْفَلَ مِنْ ذَلِكَ وَهُوَ قَائِمٌ يُعِيدُ وَضُوءَهُ، فَقَالَ: «لَا بَأْسَ بِذَلِكَ إِنَّمَا هُوَ مِنْ جَسَدِهِ»^۱.

گفته شده است که فرج در روایت مذکور، به معنای دُبر است چون سؤال از مردی است که در حال نماز ذکر یا فرج یا پایین‌تر از آن را لمس می‌کند و چون مرد، قبل ندارد، پس منظور از فرج، دُبر است. پس فرج، به قرینه رجل که در این روایت آمده است، به معنای دُبر است زیرا مرد، قبل ندارد.

بنابراین، لفظ «فرج» یا به معنای اعم از قبل یا دُبر است و یا لأقل این است که اجمال دارد لذا اعتماد به روایت ابی مریم برای تقیید آیه مذکور، امکان‌پذیر نیست، در نتیجه با تمسک به اطلاق آیه مذکور، به تحقق جنابت و وجوب غسل، با دخول در اعم از قبل و دُبر حکم می‌شود.

اما «اتیان» در روایتی که می‌گوید که اتیان زوجه موجب نقض روزه می‌شود، همان‌گونه که وطی در قبل را شامل می‌شود، وطی در دُبر را نیز شامل می‌شود.^۲

سؤال: آیا وطی در دُبر پسرپچه، حکم وطی در دُبر زن را دارد؟ یعنی آیا وطی با پسرپچه همانند وطی در دُبر زن، موجب جنابت و وجوب غسل می‌شود؟

پاسخ: مشهور معتقدند که وطی با پسرپچه، همانند وطی با زن، موجب جنابت و وجوب غسل می‌شود. سید مرتضی (ره) بر این مطلب ادعای اجماع کرده است، لکن مرحوم محقق (ره) در معتبر به عدم تحقق جنابت و وجوب غسل از طریق وطی با پسرپچه قائل شده است و در کتاب شرایع، در تحقق جنابت از راه وطی با پسرپچه تردید کرده است.

ادله وجوب غسل با وطی پسرپچه

دلیل اول: اجماع

عده‌ای برای وجوب غسل از طریق وطی با پسرپچه قائل به اجماع شده‌اند و گفته‌اند که اجماع قائم شده است بر اینکه وطی پسرپچه نیز حکم وطی زن را دارد و لذا با وطی پسرپچه جنابت محقق و غسل واجب می‌شود.

دلیل دوم: روایات

روایت اول: صحیح زرار: عَنْ زُرَّارَةَ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ (ع) قَالَ: جَمَعَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ أَصْحَابَ النَّبِيِّ (ص)، فَقَالَ: مَا تَقُولُونَ فِي الرَّجُلِ يَأْتِي أَهْلَهُ فَيُخَالِطُهَا وَلَا يُنْزِلُ؟ فَقَالَتِ الْأَنْصَارُ: الْمَاءُ مِنَ الْمَاءِ وَقَالَ الْمُهَاجِرُونَ: إِذَا التَّقَى الْخِتَانَانِ فَقَدْ وَجَبَ عَلَيْهِ الْغُسْلُ، فَقَالَ عُمَرُ لِعَلِيِّ (ع): مَا تَقُولُ يَا أَبَا الْحَسَنِ؟ فَقَالَ عَلِيُّ (ع): «أَتُوجِبُونَ عَلَيْهِ الْحَدَّ وَالرَّجْمَ وَلَا تُوجِبُونَ عَلَيْهِ صَاعًا مِنْ مَاءٍ؟ إِذَا التَّقَى الْخِتَانَانِ فَقَدْ وَجَبَ عَلَيْهِ الْغُسْلُ»، فَقَالَ عُمَرُ: الْقَوْلُ مَا قَالَ الْمُهَاجِرُونَ وَدَعُوا مَا قَالَتِ الْأَنْصَارُ^۳.

۱. شیخ حر عاملی، وسائل الشیعة، ج ۱، کتاب الطهارة، ابواب نواقض الوضوء، باب ۹، ص ۲۷۲، ح ۸.

۲. سید ابوالقاسم، موسوی خویی، موسوعة الإمام الخوئی، ج ۶، ص ۲۶۲.

۳. شیخ حر عاملی، وسائل الشیعة، ج ۲، کتاب الطهارة، ابواب الجنابة، باب ۶، ص ۱۸۴، ح ۵.

روایت دوم: صحیحہ حلبی: عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَلِيٍّ الْحَلَبِيِّ؛ قَالَ: سُئِلَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ (ع) عَنْ الرَّجُلِ يُصِيبُ الْمَرْأَةَ فَلَا يُنْزِلُ، أَعَلَيْهِ غُسْلٌ؟ قَالَ: «كَانَ عَلَيَّ (ع) يَقُولُ: " إِذَا مَسَّ الْخِتَانُ الْخِتَانَ فَقَدْ وَجَبَ الْغُسْلُ "، قَالَ: «وَكَانَ عَلَيَّ (ع) يَقُولُ: " كَيْفَ لَا يُوجِبُ الْغُسْلُ وَالْحَدُّ يَجِبُ فِيهِ " وَ قَالَ: «يَجِبُ عَلَيْهِ الْمَهْرُ وَالْغُسْلُ»^۱.

از این دو روایت استفاده می‌شود که بین وجوب حد و وجوب غسل ملازمه است، یعنی همان‌گونه که ملازمه، موجب وجوب حد و مهر است، موجب وجوب غسل نیز می‌شود و از آنجا که وطی با پسر بچه موجب وجوب حد می‌شود، پس موجب وجوب غسل نیز می‌شود چون بین وجوب حد و وجوب غسل ملازمه است.

بعضی نیز به اطلاق اخبار وارده، مبنی بر وجوب غسل با اذخال و ایلاج، استناد کرده‌اند و گفته‌اند که در هر موردی که عنوان اذخال و ایلاج محقق شود، غسل نیز واجب می‌شود و در وطی با پسر بچه نیز اذخال، صدق می‌کند، بنابراین غسل نیز واجب می‌شود.

برخی نیز به بعضی از روایات دیگر استناد کرده‌اند که روایت صحیحہ ذیل از آن جمله است:

مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ أَبِي بَكْرٍِ الْحَضْرَمِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ (ع)؛ قَالَ: «قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص): " مَنْ جَامَعَ غُلَامًا جَاءَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ جُنْبًا لَا يُنْقِيهِ مَاءُ الدُّنْيَا وَ غَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَ لَعَنَهُ وَ أَعَدَّ لَهُ جَهَنَّمَ وَ سَاءَتْ مَصِيرًا... " »^۲.

گفته شده است که از این روایت استفاده می‌شود که جنابت همان‌گونه که با وطی زن محقق می‌شود با وطی پسر بچه نیز محقق می‌شود و در نتیجه غسل جنابت واجب می‌گردد، بلکه گفته‌اند که جنابتی که از رهگذر وطی با پسر بچه حاصل می‌شود اقوی و آكد از جنابتی است که از طریق وطی با زن حاصل می‌شود چون در روایت مذکور، آمده است که آب دنیا وطی کننده با پسر بچه را پاک نمی‌کند.

مرحوم آیت الله خویی (ره) فرموده است که ادله‌ای که بر همانندی حکم وطی پسر بچه با وطی زن قائم شده‌اند، وافی به مقصود نیستند. ان شاء الله، توضیح کلام ایشان در جلسه آینده بیان خواهد شد.

«الحمد لله رب العالمين»

۱. همان، ص ۱۸۳، ح ۴.

۲. همان، ج ۲۰، کتاب النکاح، ابواب النکاح المحرم و ما یناسبه، باب ۱۷، ص ۳۲۹، ح ۱.